

تأثیر نیتروژن در باروری گیاه دارویی ماریتیغال
 سید محمد فخرطباطبایی، رضا امیدبیگی و احمد نوبخت
 ۱- دانشگاه تهران، دانشکده کشاورزی، گروه باغبانی
 ۲- دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده کشاورزی، گروه باغبانی

ماریتیغال (*Silybummarianum* L.) گیاهی است علفی، یک ساله متعلق به تیره گل ستاره (*Asteraceae*) ماریتیغال یکی از گیاهان مهم در صنایع داروسازی است. از دانه های این گیاه داروهای بنام لگالون، دوراسیلی مارین و هگرمارین به منظور معالجه بیماری های کبدی مانند سیروز کبدی و مسمومیت های کبدی تهیه می شود. هدف از انجام این تحقیق که در ایستگاه تحقیقاتی البرز وابسته به مؤسسه تحقیقات جنگل ها و مراتع انجام شد مطالعه تأثیر مقادیر مختلف نیتروژن در رشد، نمو، عملکرد دانه و مقادیر سیلیمارین و سیلی بین بوده است. در این تحقیق، تأثیر چهار سطح مختلف ازت به مقادیر صفر، ۵۰، ۱۲۰ و ۲۰۰ کیلوگرم در هکتار در قالب طرح بلوکهای کامل تصادفی در چهار تکرار انجام گرفت. نیتروژن در زمانهای مختلف رشد مانند: پس از سبز شدن بذر، در مرحله ساقه دهی و همچنین در مرحله گلدهی در اختیار گیاهان قرار گرفت. به منظور بررسی تأثیر نیتروژن فاکتورهایی مانند ارتفاع گیاه تعداد کاپیتول در گیاه، قطر کاپیتول، تعداد دانه در کاپیتول، وزن هزار دانه، عملکرد دانه در هکتار و همچنین مقدار سیلی مارین موجود در بذر و مقدار سیلی بین موجود در سیلیمارین مورد مطالعه قرار گرفت. نتایج این تحقیق نشان داد که ازت دارای اثر معنی دار بر ارتفاع گیاه، تعداد کاپیتول، تعداد بذر در کاپیتول و قطر کاپیتول است. حداکثر ارتفاع (۸۳/۵۹ سانتی متر)، بیشترین تعداد کاپیتول در گیاه (۱۹/۳۸)، بیشترین قطر کاپیتول (۴/۷۶ سانتی متر) و همچنین بیشترین تعداد دانه در کاپیتول (۱۲۳/۴) از کرتهایی که ۲۰۰ کیلوگرم در هکتار نیتروژن دریافت کرده بودند بدست آمد. در حالی که کمترین آنها به ترتیب ۶۰/۵۶، ۹/۴۸، ۳/۱۵ و ۸۶ از گیاهان تیمار شاهد (بدون نیتروژن) بدست آمد. نتایج همچنین نشان می دهند که نیتروژن بر روی عملکرد دانه و مواد مؤثره آن تأثیر بسیار معنی داری داشته است. به طوری که حداکثر عملکرد دانه (۱/۷ تن در هکتار) از کرتهایی که ۲۰۰ کیلوگرم در هکتار نیتروژن در مرحله سبز شدن دریافت کرده بودند حاصل گردید. مقدار کل سیلیمارین و همچنین سیلی بین با افزایش مقدار نیتروژن کاهش نشان داد. به طوری که بیشترین مقدار سیلیمارین و سیلی بین در بذور گیاهان شاهد ساخته و ذخیره شد. به طور کلی با توجه به نتایج حاصل از این تحقیق اگر چه سطوح مختلف نیتروژن بر رشد، نمو و عملکرد دانه اثر مثبت دارد ولی سبب کاهش مواد مؤثره (سیلیمارین و سیلی بین) دانه می شود.